

БЕЖАНЦИТЕ: ДНЕС И УТРЕ

Академичен бюлетин

БРОЙ 1

март
април

2020

БЪЛГАРСКИ СЪВЕТ ЗА
БЕЖАНЦИ И МИГРАНТИ

Фото: Николай Стойков Motif Media

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	3
Приветствия	4
Шойра Рузибаева, в.и.д. Представител на ВКБООН в България	4
Петя Първанова, председател на Държавна агенция за бежанците	4
Проф. Анна Кръстева	5
Проф. Веселин Цанков	6
Статистика: Основни статистически показатели за България	8
Актуално: COVID-19 & Бежанците	9
Взетите мерки в България и отражението им върху общността	9
Международният отговор	11
Тема на броя: 2019 г. за търсещите и получилите международна закрила в България	12
Правен консултант: Достъп до територия	16
Академични хоризонти	18
Магистърски програми в български университети	18
Възможности за развитие и обучение	20
Възможности за публикуване	20
Нови публикации на български изследователи	20
Предстоящи събития	21
Възможности за доброволчество и студентски инициативи	21
Експертиза: Думата имат практиците	22
Портрети: Историята на Али Панахи	25
Поглед към съседите: Гърция - пандемия на фона на хуманитарна криза	27
Полезни връзки и информация	29
Полезни уеб страници	29
Редакционна колегия	30
Благодарности	30
Резюме на български език	31
Summary in English	31

Увод

Уважаеми колеги и приятели от академичната общност и всички, които се вълнуват от темата принудителна миграция,

За нас е голяма радост да предложим на Вашето внимание първия брой на академичния бюлетин за принудителна миграция „Бежанците: днес и утре“. Бюлетинът изкрystalизира като идея от срещите, проведени с част от Вас през 2018 г. и 2019 г. в рамките на Академичния съвет по въпросите на бежанците и изследването [„Възможности за сътрудничество с академичните институции в сферата на убежището и бежанците“](#) на ВКБООН. Две коалиционни срещи, които дадоха допълнителен стимул за достигането на днешния продукт, бяха проведени като част от европейския проект [„Национален механизъм за оценка на интеграцията“ \(НИЕМ\)](#), по който национални партньори са Българският съвет за бежанци и мигранти и Мулти Култи Колектив. На тази основа, бюлетинът е отговор на потребността за по-интензивна обмяна на информация в академичната общност както за постижения, изследвания и научни възможности по темата, така и за по-добра координация между колегите, както и експертите, които работят на терен и, не на последно място, самите търсеци и получили международна закрила в България. Той би могъл да послужи на Вас и на Вашите студенти като предлага, от една страна, статии и допълнителна литература, но и възможности за практическа дейност на терен. Бюлетинът би бил полезен и за хора от практиката, които биха искали да надградят своите академични знания, например, в рамките на двете магистърски програми, които са представени в настоящия брой.

Бюлетинът има за цел да предостави актуална информация относно различни аспекти на феномена принудителна миграция, включително международни стандарти за закрила на бежанци; система за убежище в Европа и България; възможности за интеграция; политически, икономически и социални последици за приемащите общности и др. Бюлетинът ще съдържа данни и статистики; кратки правни

разяснения на режима за международна закрила; информация за дейността на институциите и неправителствените организации, които подкрепят бежанците в България; интервюта с експерти, които работят на терен, преподаватели; информация относно академични инициативи, свързани с темата и др. Всеки път ще разказваме и една история на бежанец, намерил своето място в българското общество.

Академичният бюлетин има стремеж също така да бъде платформа за диалог, на която да се представят последни публикации, кратки анализи, истории от практиката и всичко, което Вие бихте искали да прочетете и имате желание да споделите с нас. Бихме искали да бъдем полезни и да дадем гласност за научни изследвания и проекти, на центрове, на академични курсове и на различни академични инициативи. Всеки наш брой ще бъде качван на академичния портал, посветен на принудителната миграция: www.academia.refugee-integration.bg.

В ситуацията на пандемия, в която се намираме, все повече конференции, семинари, лекции се провеждат онлайн. Ако на Вас самите Ви предстои организирането на различни онлайн формати, които са отворени за по-широка публика, бихме могли да споделим тази информация също и на страниците на бюлетина.

Вярваме, че диалогът и обменът в академичната общност ще доведе до по-добро разбиране за сложната ситуация, в която се намират търсеците и получили международна закрила в България. За това разбиране ще допринесе и представената актуална информация за случващото се в съседни и други страни.

Пожелаваме здраве и ще се радваме да чуем скоро от Вас!

Редакционна колегия

Приветствия

Шойра Рузибаева,
в.и.д. Представител на ВКБООН в
България

*Стъпка към взаимопомощ
между изследователи и
практици*

Голямо е удоволствието ми да ви приветствам от страниците на нашия първи брой от академичния бюлетин „Бежанците: днес и утре“!

От отварянето на офиса на ВКБООН в България през вече далечната 1993 г. близо 26 000 бежанци са получили международна закрила и съответно шанс да изградят живота си отново. През тези години България създаде и прие необходимото законодателство в сферата на убежището, изгради институции, в чиито редици работят отлично подготвени експерти, даде възможност за развитието на динамичен, компетентен и сплотен екип от неправителствени организации, които непоколебимо търсят най-добрия начин да помогнат на бежанската общност. В същото време, няколко университета се превърнаха в работилници за научни изследвания по темата и източник на задълбочено знание на студентите относно различните аспекти на феномена принудителна миграция.

Дойде времето натрупаните безценни знания и опит – на учени и практики, резултат от години неуморен труд и себеотрицание – да бъдат описани и споделени.

Нашият собствен път е доказал, че само активното участие на всички групи в обществото и взаимопомощта помежду им могат да доведат до намиране на истински и дългосрочни решения за бежанците, които да им помогнат да станат достойни и независими граждани на своята нова родина.

ВКБООН винаги е подкрепял усилията на академичната общност в България и дейно е допринасял за развиването на по-систематично познаване на бежанските и хуманитарните въпроси, включително чрез Академичната инициатива за

бежански изследвания в България (2002-2005) и Академичния съвет по бежански въпроси (2018 – до днес). Това издание е поредна крачка към изграждането на професионална академична мрежа от изследователи, която да работи за разширяване на научните изследвания по въпросите на убежището и бежанците, поощряване на академичния дебат и утвърждаване на обществената и практическата важност на обучението, посветено на принудителната миграция в България.

Благодарим ви за интереса към бюлетина и дано да прочетете с интерес материалите, които подготвихме в първия му брой! С нетърпение очакваме да пишем и по други важни теми в идните месеци!

Петя Първанова,
Председател на Държавната агенция
за бежанците при Министерски съвет

*Убедена съм в
необходимостта от
споделяне на опит*

Държавната Агенция за бежанците приветства съвместната инициатива на Представителството на ВКБООН в България и Български съвет за бежанци и мигранти за издаване на двумесечен академичен бюлетин „Бежанците: днес и утре“.

Убедена съм в необходимостта и полезността от целенасочено представяне пред академичните среди на актуална информация, анализи, проучвания и статистически данни относно различни аспекти на световните, европейски и регионални миграционни и бежански процеси – здравни, социални, икономически, правни, политически.

Използвам възможността и да изразя своето удовлетворение от дългосрочното и ползотворно сътрудничество с ВКБООН в България и Ви уверявам в нашата подкрепа и съдействие в областта на международната закрила. Пожелавам успех и широка популярност на академичния бюлетин „Бежанците: днес и утре“!

Проф. Анна Кръстева

Бежанско-миграционните изследвания: пионерски патос и гражданска солидарност

Анна Кръстева е създател и ръководител на CERMES (Център за миграционни и бежански изследвания), професор по политически науки в НБУ, доктор хонорис кауза на Университета Лил във Франция, главен редактор на международното списание „Southeastern Europe“ (Brill), председател и член на множество международни научни съвети, преподавател в международни магистърски програми по човешки права и миграционни изследвания, ръководител и участник в европейски и национални научни проекти. Сред последните ѝ проекти са „Evaluation of the Common European Asylum System under Pressure and Recommendations for Further Development“ (H2020), „Maximizing the Development impact in Western Balkans“, „Migration Impact Assessment towards Integration and Local Development in European Rural and Mountain Regions“ (H2020).

Мисия невъзможна – да се резюмират в страница размислите и идеите, които предизвиква хубавата идея за академичния бюлетин „Бежанците: днес и утре“. Ще ги резюмирам в четири послания: демократично, академично, гражданско, интеркултурно.

Демократичното послание. Миграцията у нас помни свежия и неподражаем вкус на прехода от затворено към отворено общество. Демокрацията ни се случува като свобода и мобилност: емиграцията на огромно множество български граждани, дишащи с пълни гърди възможността да работят, учат, пътуват по пъстрия свят; имиграцията на китайци, афганистанци, араби, не селектирани от комунистическата държава, а привлечени от нови предизвикателства в трансформираща се икономика; бежанци, търсещи убежище от преследване и войни. България признава Женевската конвенция в първите години на демократичния преход (1993 г.) и това е една от ярките стъпки на вписване на родината ни в солидарната и демократична международна общност. Немалобройните в началото бежанци са ярко доказателство за прехода на страната ни от държава, произвеждаща търсещи убежище от комунистическия режим, към държава, приемаща бежанци от недемократични и конфликтни страни.

Академичното послание. Ако бежанско-миграционните изследвания у нас носят пионерски патос, за което свидетелства и проектът на ВКБООН и настоящият бюлетин, то е, защото са още в (почти) първа младост. В началото – академичното начало до голяма степен съпада с демократичното начало – западни колеги най-искрено ни завиждаха: те работеха във високо развита теоретико-методологически изследователска среда, но ние имахме уникалния шанс да започнем да съграждаме нова академична общност – първа книга за имиграцията в България, първа книга за бежанците, първи докторски дисертации, последвани от лавина публикации, конференции, дисертации, хабилитации. Пионерският патос на разораване на нови територии днес се поддържа от нарастващия брой млади изследователи със свежи идеи и иновативни методи. Много постигнахме, много повече предстои, но именно този безкраен хоризонт вдъхновява и мобилизира.

Гражданското послание. Ако социалните изследвания продължават да разсъждават върху (не)възможния баланс аналитично-нормативно, бежанско-миграционните изследвания са постигнали отговорната хармония на висока аналитичност и висока нормативност. Тази нормативност е в множество посоки, ще открие две. Тя знае какво е добро общество, а то е отворено, включващо, солидарно, правозащитно; обосновава го и с философия, и с терен, и с ангажираност за неговото постигане. Тя цели не просто да изследва, а и да овласти, да разгърне субектното в своя обект.

Интеркултурното послание. Като политолог трябва да анализирам лидери, партии, кризи, всичко това ми позволява още повече да ценя невероятния шанс на всички нас като миграционни изследователи да „обичаме“ предмета си, убедено и всеотдайно да практикуваме най-съвременните методи на съ-производство на знание, в което заедно, в диалог и взаимодействие градим разбиране. По време на миграционната криза студенти, докторанти и преподаватели заедно с деца бежанци играехме, спортувахме, разглеждахме с любопитство панаира на книгата, общувахме – съкровени преживявания, невероятното усещане да градиш интеркултурна общност.

Не само ярки анализи, но и вдъхновяваща бежанско-миграционна изследователско-правозащитна-институционална общност, която всички - млади и млади по дух - заедно да градим: това усилие ще бъде стимулирано и подкрепяно от новия бюлетин „Бежанците: днес и утре“. На добър час!

Проф. Веселин Цанков

За преподаването на бежанско и миграционно право в България

Веселин Христов Цанков е доктор по право, професор по Конституционно право, а от 2015 г. е доктор на науките.

Работил е в различни ведомства като практикуващ юрист по въпросите на българското гражданство, чужденците, бежанците, гражданската регистрация. Специализирал е в Русия, Швейцария, Англия, Испания по въпросите на миграция, убежище, гражданство, хуманитарно право. През последните години се занимава с научноизследователска, преподавателска и консултантска дейности. Като преподавател води курсове по Конституционно право, по Защита на правата на човека, по Миграционно и бежанско право, по Изборно право и избирателни системи. През 2010 г. е избран за представител на Република България в Управляващия борд на Агенцията по основните човешки права на ЕС за срок от 5 години (до 2015 г.). През 2012 г. е избран за председател на ПКСПННС при НАОА при МС за периода 2012-2015 г. Проф. Цанков е бил директор на Института за държавата и правото. Награждаван е многократно, като отбелязваме „Почетния знак за заслуги към БАН“. Има 10 монографии и над 70 научни публикации.

Вече повече от 20 години във висшите учебни заведения се преподава в различни специалности учебната дисциплина „Миграционно и бежанско право“. В нея активно участват преподаватели, практикуващи в съответната област, служители от Представителството на ВКБООН в Република България, адвокати, журналисти, работещи в НПО, както и бежанци.

Изключителна е ролята на ВКБООН, особено на г-жа Луиза Друке (представител 2000-2005), на юридическите съветници Таня Троева, Петя Караянева, на Волен Крумов, както и на много други, тъй като не е възможно да изброим всички.

Материята е сложна, дискуссионна и противоречива по ред причини: политически, правни, финансови, организационни, демографски и други. Студентите

проявяват жив интерес по много и различни причини. Те ценят откровеността и професионалната подготовка на преподавателите, особено своите гост-лектори, които им разкриват практико-приложните аспекти на проблема, както и срещите и интервюта с бежанци.

Бежанците имигрират в Република България не по собствено желание, а по принуда, за да се спасят от преследване по определени причини като раса, религия, националност, политически убеждения и други подобни, посочени в закон. Затова редът за получаване на съответния статут според Закона за убежището и бежанците (ЗУБ) е различен от общия, уреден в Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ). В този смисъл ЗЧРБ и ЗУБ се отнасят като общ закон към специален закон. Нормите на ЗУБ намират приложение при констатирано противоречие с нормите на ЗЧРБ, като израз на принципа „специалният закон дерогира приложението на общия закон“.

Фото: Николай Стойков Motif Media

Най-общите различия в производствата за търсещите закрила лица по реда на ЗУБ и производствата по ЗЧРБ се изразяват в следното:

- чл. 4, ал. 1 - 5 от ЗУБ регламентират, че всеки чужденец, независимо дали притежава, или не редовен документ за задгранично пътуване или друг заместващ го документ, както и виза за влизане, пребиваване и напускане на Република България, може да подаде, респективно впоследствие да получи, разрешение за пребиваване в България на основание на някои от видовете международна закрила. Не се изискват важащите за всички останали чужденци

(влизачи по реда на ЗЧРБ) условия и предпоставки, като влизане по законоустановения ред през ГКПП с валиден паспорт или друг заместващ го документ, финансови средства за издръжка, застраховки и т.н.;

- материално правните основания за предоставяне на съответния вид закрила по ЗУБ са различни от основанията за пребиваване на чужденци, установени от ЗЧРБ;
- чл. 2 от ЗУБ урежда, че са различни компетентните органи за предоставяне на съответните статuti на закрила (Президентът на Република България, Председателят на ДАБ, Съвета на ЕС по предложение на МС) от органите, даващи разрешения по ЗЧРБ (МВНР, МВР, МТСП и други);
- различни са производствените правила и редът за обжалване на отказите за предоставяне на съответния статут по ЗУБ и на отказите за пребиваване според ЗЧРБ;
- има съществени различия в международните договори, по които Република България е страна и в прилагането на Правото на ЕС за категорията „търсеци закрила“, за „чужденци“, за „граждани на ЕС и членове на техните семейства“ и т.н.

Ако бъде направено по-подробно сравнително правно проучване на двата закона, могат да се открият и още различия, които очертават едно относително по-привилегировано положение на лицата, които търсят или вече са получили закрила по ЗУБ, и на гражданите на ЕС и на членовете на техните семейства в сравнение с другите чужденци, влизачи и пребиваващи по общия ред, регламентиран в ЗЧРБ.

Фото: Николай Стойков Motif Media

Във връзка с евроинтеграционните процеси се укрепва институционалният и административен капацитет. Особено внимание се обръща на обучението на длъжностните лица, работещи с бежанци – консулски служители, гранична полиция, миграционни власти, служители на Държавната агенция за бежанците, съдии, решаващи такива специфични дела, полицейски служители, научни работници, преподаватели, журналисти, депутати и други.

Успешно работят с търсеци закрила лица няколко неправителствени организации, сред които се открояват Бежанско-мигрантската служба на БЧК, Програмата за правна защита на бежанци и мигранти на Български хелзинкски комитет, Каритас София, както и редица други.

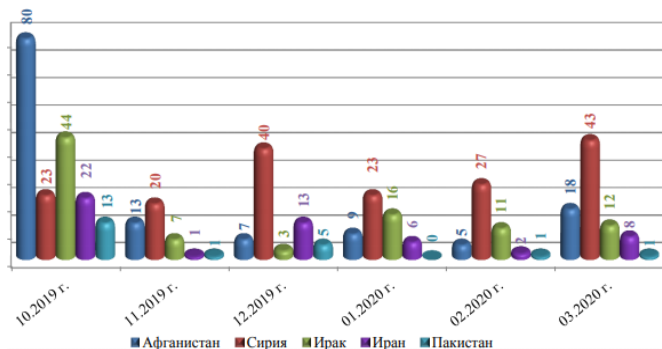
Фото: Николай Стойков Motif Media

Търсеците закрила и получилите съответния статут са относително малка, но съществена и значима част от общите имиграционни потоци и от населението на Република България. Възприемането изцяло на международните стандарти и практика е в основата на настоящата политика и практика на Република България по въпросите на убежището и бежанците. Отношението към бежанците и социално слабите, които са различни от мнозинството, е съществен белег за културата и толерантността на една нация. То е своеобразно мерило за степента на развитост на обществените отношения в особено чувствителната зона – права на човека, сигурност, обществен ред, общи европейски стандарти и практики в тази сфера.

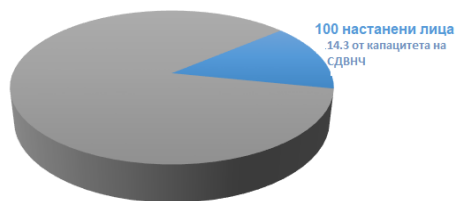
Статистика

Основни статистически показатели за България за периода януари – март 2020 г.*

Задържани на вход, изход на държавната граница и установени в незаконен престой във вътрешността на страната граждани на трети страни, разпределени по месеци и представени в абсолютни стойности

Настанени в СДВНЧ* на Дирекция „Миграция“ към март 2020 г.

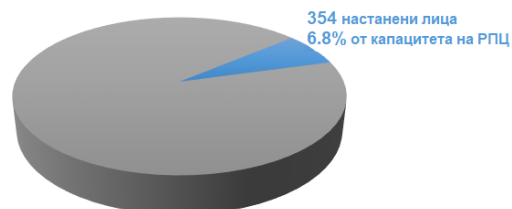
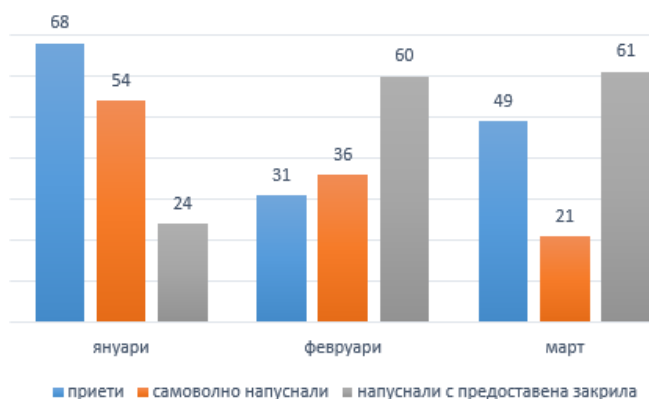
Потърсили и получили международна закрила

Топ 5 страни на произход

Ситуацията в Регистрационно-приемателните към март 2020 г.

Интеграция

*Данните са предоставени от ДАБ, МВР и ВКБООН.

* Специален дом за временно настаняване на чужденци

* Споразумения за интеграция се сключват между лица, получили международна закрила и кмет на община ([повече информация](#))

Актуално: COVID-19 & Бежанците

Коронавирусът промени изцяло живота на милиарди хора по целия свят. Драстичните мерки, взети от правителствата за борба с болестта COVID-19, логично засегнаха и бежанците. Ограниченията в свободното движение, замразените административни процедури в множество държави, рестрикциите върху бизнеса се отразиха тежко върху принудително разселените общности, наред с приемащите общества.

Лицата, настанени в лагери и специализирани центрове в различни точки на планетата, обаче, остават изправени пред по-големи рискове от заразяване – заради пренаселеност, лоши хигиенни условия и често затруднен достъп до здравни грижи и други основни услуги.

Взетите мерки в България и отражението им върху общността

Няма установени случаи на лица, търсеци или получили международна закрила в България, които да са заразени с коронавирус¹. С въвеждането на извънредно положение на 13 март в сила влязоха редица ограничения и мерки за подкрепа, които засегнаха общността.

Затварянето на границите на Република България стана причина за ограничение на лицата, влизащи в страната – едва седем за м. март, установени на вход от граничните власти². 55 са новите молби за международна закрила, подадени през третия месец от годината. Всички новопристигнали лица, настанени в Специалните домове за временно настаняване на чужденци, управлявани от Дирекция „Миграция“ на МВР, и в териториалните поделения на Държавната агенция за бежанците (ДАБ), се изолират за задължителна карантина от 14 дни.

ДАБ въведе сериозен контрол над движението в своите центрове, като външни лица, включително и представители на НПО (с изключение на служители на ВКБООН и БЧК при нужда), не се допускат. Самите настанени лица имат право да излизат само за

закупуване на стоки от първа необходимост, за посещение на работното си място (което се удостоверява с бележка от работодател) или за здравна грижа.

Социалните работници на ДАБ следят здравословното състояние на всички настанени, като всеки ден се мери температурата както на търсещите закрила, така и на персонала. С помощта и на неправителствения сектор, напр. Български Червен кръст (БЧК) и Международна организация по миграция (МОМ), бяха осигурени и раздадени лични предпазни средства и дезинфектанти. Временно са преустановени процесуалните действия по молбите за международна закрила, за които се изисква физическо участие на търсещите закрила или техни законови/правни представители, консултанти, както и приемането от други държави-членки и съответно изпращането към други държави-членки на чужденци по реда на Регламент Дъблин.

Непридужените деца, настанени в Сигурните зони в РПЦ София, кв. Военна рампа и кв. Овча купел, не напускат центровете и получават денонощна подкрепа от екипа на МОМ. Момчетата участват в спортни и образователни занимания, като спазват всички предпазни мерки, включително социална дистанция. В допълнение се провеждат ежеседмични онлайн консултации с психолог на МОМ, който работи съвместно със социалните работници с цел изготвяне на образователна програма на децата и психосоциална подкрепа.

Въпреки че не са на терен в териториалните поделения на ДАБ, неправителствените организации оказват активна подкрепа на търсеци и получили закрила лица. БЧК и Съветът на жените бежанки в България (СЖББ), партньори на ВКБООН, докладват сериозно увеличение на лицата и семействата, които се обръщат към тях за подкрепа от въвеждането на извънредното положение.

БЧК работи с 115 отворени случаи³, като в рамките на един месец след обявеното извънредно положение са подпомогнати 62 лица - от тях 30 с хранителни пакети, 28 с финансова помощ, 21 с лекарства. Служители на организацията купуват храна и я доставят по домовете на онези бежанци, които нямат възможност да излизат. От своя страна,

¹ Към 5 май 2020 г.

² Миграционна статистика на МВР. Достъпна тук: <https://www.mvr.bg/docs/default->

[source/planiraneotchetnost/spravka_march_2020_internet.pdf?sfvrsn=74178ed1_2](https://www.mvr.bg/docs/default-source/planiraneotchetnost/spravka_march_2020_internet.pdf?sfvrsn=74178ed1_2)

³ Към края на април 2020 г.

СЖББ оказва съдействие на 94 лица или семейства⁴, като раздава хранителни пакети, съдейства за достъп до услуги чрез превод и културна медиация, поема наеми на жилища на ограничен брой домакинства. Благодарение на финансовата подкрепа на [UNICEF Bulgaria](#) от 15-ти март до края на април Съвет на жените бежанки в България е подпомогнал 383 души, от които 189 - деца, а от 6 април 2020 г. е стартирана дарителска кампания в PLATFORMATA.BG в подкрепа на уязвими семейства. Екипът на СЖББ подготви и отпечата информационна брошура за COVID-19, като съдържанието е на български, английски, арабски и персийски. Регистрирана е група във [фейсбук](#), която е адресирана специално към бежанци и граждани на трети страни, които в този момент имат въпроси, относно новата ситуация в Република България и коронавируса.

Основните трудности, които лицата срещат, особено онези, които живеят извън поделенията на ДАБ, са свързани с липса на информация, загуба на работни позиции (и оттам – невъзможност за покриване на разходи за наем на жилище и други основни нужди), затруднен достъп до дистанционно обучение на децата (заради липса на необходими технически устройства и езикови трудности).

В отговор на изброените предизвикателства, БЧК, с финансиране на ВКБОООН, координира [гореща линия](#) на седем езика, в която предоставя информация на търсещи и получили закрила относно мерките, взети от българското правителство, и наличната подкрепа. В периода 1-28 април на нея са получени 293 обаждания със запитвания относно актуалната ситуация и мерки, както и наличната подкрепа за нуждаещи се лица бежанци.

БЧК и Каритас София, които предоставят курсове по български език и образователна подкрепа за децата в училище, реорганизираха заниманията си и вече ги предоставят онлайн (виж клип относно дистанционното обучение в двете организации [тук](#)). Организациите, които работят за интеграционна и социална подкрепа на бежанците – освен БЧК, СЖББ и Каритас София – Международна организация по миграция, Фондация „Мисия Криле“, Български съвет за бежанци и мигранти, както и КНСБ координират подкрепата си чрез седмични онлайн консултативни срещи, организирани от ВКБОООН.

Всички те идентифицираха 54 лица, загубили работата си заради кризата. Част от тях бяха насочени към подходящи традиционни партньори от частния сектор, наемащи бежанци. От 50 фирми, които са наемали или са имали интерес да наемат бежанци преди кризата, едва пет обаче го потвърдиха и в кризисната ситуация. Едва трима бежанци получиха предложения за работа.

Организациите координираха и подаването на списъци от търсещи и получили закрила, които да бъдат подпомогнати с хранителни пакети от Агенция за социално подпомагане по Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица. 537 души бяха успешно включени в програмата и се очаква да получат тази подкрепа до края на месец май.

НПО активно се включват в осъществяване на връзка между децата, записани в български училища, и техните учители. Предвижда се Държавната агенция за бежанците да осигури лаптопи на учениците, пребиваващи на нейна територия, със съдействието на БЧК чрез европейско финансиране.

В превод на български език излезе и книга за деца [„Моят герой си ти“](#), чиято цел е да помогне на децата да се запознаят със ситуацията около коронавируса и да получат повече информация как да предпазват себе си и семейства си на лесно достъпен за тях език. В създаването ѝ се включват Световната здравна организация, Детският фонд на ООН, Върховният комисариат на ООН за бежанците, Международната федерация на Червения кръст и Червения полумесец и Save the Children.

Кампании на български организации

- **Фондонабирателната сметка [Български Червен кръст](#): BG06UNCR76301000030265.**
За да стигне помощта конкретно за подпомагане на бежанците в България, е необходимо това да се посочи в основанието на банковия превод или конкретно да се спомене, че е насочено към Бежанско-мигрантската служба на БЧК.
- **Възможност за подкрепа на бежанците чрез дейностите на [Каритас София](#)**
- **От април 2020 г. „Съвет на жените бежанки в България“ стартира дарителска кампания в подкрепа на уязвими семейства.** Повече информация за кампанията може да намерите [тук](#).

⁴ Към края на април 2020 г.

Международният отговор

Върховен комисариат за бежанците на ООН. Кризата COVID-19: Основни послания за закрила. (*The COVID-19 Crisis: Key Protection Messages*).

Достъпен на адрес:

<https://www.refworld.org/docid/5e84b9f64.html>

Върховен комисариат за бежанците на ООН. Основни правни съображения относно достъпа до територията за лица, търсещи международна закрила, в контекста на ответните действия във връзка с вируса COVID-19. (*Key Legal Considerations on access to territory for persons in need of international protection in the context of the COVID-19 response*)

Достъпен на български език [ТУК](#).

Върховен комисариат за бежанците на ООН. Практически препоръки и добри практики за справяне с проблемите за закрила на бежанци в контекста на пандемията от COVID-19. (*Practical Recommendations and Good Practices to Address Protection Concerns in the Context of the COVID-19 Pandemic*).

Достъпен на адрес:

<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/75453>

Организация на обединените нации. Рамка на ООН за незабавен социално-икономически отговор на COVID-19. (*A UN framework for the immediate socio-economic response to COVID-19*).

Достъпен на адрес:

<https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-04/UN-framework-for-the-immediate-socio-economic-response-to-COVID-19.pdf>

Европейска комисия. Коронавирус: Насоки относно прилагането на правилата на ЕС в областта на убежището и процедурите за връщане и относно презаселването.

Достъпен на адрес:

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020XC0417\(07\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020XC0417(07)&from=EN)

Организация за икономическо сътрудничество и развитие, Отговорът на градовете.

Достъпен на адрес:

https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126769-yen45847kf&title=Coronavirus-COVID-19-Cities-Policy-Responses&fbclid=IwAR1Yhjwu09yveXJwKJU6eK8EuRWlz1z7r-xjSDmXnig4ftAi1ZsxbARqsb4

Тема на броя: 2019 година за търсещите и получилите международна закрила в България

Какво се случи с търсещите закрила и бежанците през 2019 г. в България? Какви основни тенденции могат да се набележат? В кои сфери се наблюдава напредък и в кои има още да се работи? Има ли с какво държавата и организациите от сектора на международната закрила да се похвалят, както при самата процедура за предоставяне на международна закрила, така и с интеграционни практики? Не на последно място какво се случва със самите потърсили и получили международна закрила в България?

Отговорите на всички тези въпроси биха звучали много по-различно, ако не бяха разглеждани в ситуация на извънредно положение и вече доста видимите последици на пандемията COVID-19 и в България. Първите, на които се отразява една ситуация на криза, са точно най-уязвимите, част от които са бежанците. Този кратък обзор цели да набележи някои значими промени, постижения, практики и предизвикателства, които стоят пред търсещите и получилите международна закрила в България, също така да посочи източници, които ще бъдат допълнени в частта за публикации по темата.

Най-видимата тенденция за 2019 г. е продължаващо **намаление на броя** както на лицата, потърсили, така логично и на тези, получили международна закрила в България. По данни на ДАБ при МС общо е приключена процедурата по молби за международна закрила на 2152 лица (в сравнение с 2018 г. подадените молби са с 15% по-малко), а на 481 граждани на трети страни е предоставена международна закрила през 2019 г. (181 - статут на бежанец и 300 - хуманитарен статут). Намаленият брой води до няколко позитивни развития – в публичното пространство не се наблюдават големи дискусии по темата, каквато е ситуацията, примерно през 2018 г. (за повече информация вижте доклада на Анна Кръстева [„Българският миграционен парадокс“](#) от 2019 г.)

Друго позитивно развитие е изведено от ежегодното проучване на ВКБООН относно нуждите на търсещите и получили международна закрила лица в България по пол, възраст и принадлежност към социална група за 2019 г. То показва, че по-малкият брой на търсещите закрила води до индивидуален подход при работата с лица в центровете за настаняване на ДАБ при МС. От една страна, се забелязва, че самите търсещи закрила познават по-добре социалните работници и служителите на ДАБ при МС и представителите на неправителствените организации в центровете, а, от друга, по-доброто познаване на случаите от страна на служителите води до по-добро адресиране на потребностите им.

Като се направи преглед на националностите на потърсилите международна закрила, се вижда, че най-голям брой⁵ от лицата са граждани на Афганистан (46%), Сирия (23%), Ирак (14%), Пакистан (4%) и Иран (4%). А кой получава международна закрила? От горепосочените 181 лица, които са получили международна закрила, 142 са от Сирия, 12 от Ирак, 11 от Афганистан. При хуманитарния статут пак се наблюдава най-голям дял на хората от Сирия – 193 от 300, следват Ирак – 38 и Афганистан – 27. На 79 чужденци, желаещи да останат в Република България, са изготвени интеграционни профили. 56 са на хора от Сирия, 10 на граждани от Ирак, 8 от Иран, 2 от Ливан и по един на лица от Алжир, Афганистан и Пакистан. Сравнение на процентното съотношение на потърсилите и получилите международна закрила по изредените националности води до въпроса на какво се дължи пълният превес на удовлетворени молби в полза на граждани на Сирия, който би бил интересна основа за по-задълбочено изследване. Част от отговорите дава годишният доклад на БХК – [Производство за предоставяне на международна закрила в България през 2019 г.](#)

Важен аспект в сферата на интеграционните практики е изпълнението на механизма за презаселване през 2019 г. ДАБ при МС е институцията, която осъществява организацията и координацията на практическите дейности в изпълнение на ангажиментите по презаселване, разписани в Рамката на националния механизъм за презаселване. През 2019 г. са презаселени 64 сирийски граждани от Република Турция, с което общият брой на презаселените лица възлиза на 85 с

⁵ Данните са на ДАБ при МС

тези от 2018 г., от общата споразумяна квота от 110 лица. Утвърдената практика на презаселване, започната в края на 2018 г., продължава в по-голям мащаб през 2019 г. и е позитивно развитие, което се наблюдава и в разширения брой на районите в София, които сключват споразумения с презаселените бежанци. През 2018 г. в програмата се включват район „Красно село“ и район „Витоша“, през 2019 г. всички презаселени са в район „Витоша“, а новите споразумения към май 2020 г. включват район „Витоша“, район „Кремиковци“ и район „Оборище“. Позитивна практика е, че общините развиват капацитет и като цяло повече кметове на райони проявяват интерес и желание да се ангажират с темата, както споделят експерти на ВКБООН. Ключов актьор за все по-голямата видимост на темата и хората, търсещи и получили международна закрила в град София, е Асоциацията за развитие на София (АРС). През 2019 г. неправителствената организация е партньор по международен проект, в който се разработват стратегически документи и материали за интеграция на граждани на трети страни в Столична община. Повече информация може да се прочете [ТУК](#). С нейна подкрепа по повод Световния ден на бежанеца (20 юни 2019 г.) информационни видеа на ВКБООН се излъчиха в метрото и трамваите в София. Дейността на Асоциацията продължава и през 2020 г. със сериозна подкрепа за създаване на общински Информационен център за граждани на трети страни и бежанци.

От законодателна гледна точка няколко малки, но важни стъпки са направени в три сфери, които касаят лицата, търсещи и получили международна закрила в България. Те са в сферите на 1) признаване на дипломи с цел улесняване достъпа до пазара на труда, 2) достъпа до общински жилища, 3) регулирането на продължително пребиваване в страната до навършване на пълнолетие на непридружените деца.

Чл. 17а. от *Наредба за държавните изисквания за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища* постановява, че на чужденците с предоставена международна закрила може да бъде изготвена Информационна карта, която е главно с цел улесняване достъпа им до пазара на труда. Това е позитивна промяна, но, за съжаление, Информационната карта, която издава НАЦИД, не

може да им послужи, ако искат да продължат образованието си, както споделя експерт на ВКБООН.

Чл. 17а. (Нов - ДВ, бр. 28 от 2019 г.) (1) Националният център за информация и документация изготвя Информационна карта за придобита образователна степен с цел улесняване достъпа до пазара на труда по искане на чужденци с предоставена международна закрила, които по обективни причини не могат да представят изискуемите документи по чл. 8, ал. 1 и 2.)

Пълният текст на наредбата може да бъде намерен [ТУК](#).

Друга важна стъпка е в сферата на настаняване на чужденци (включително бежанци) в общински жилища. Критериите, които се изискват, са променени с дело на Административния съд – София град⁶, като се отменя чл. 5, ал. 2, т. 1 от *Наредбата за реда и условията за управление и разпореждане с общински жилища на територията на Столична община*. Отмененият член предвиждаше кандидатите за настаняване под наем в общински жилища да отговарят едновременно на следните конкретни условия: поне един член от семейството (домакинството) да е български гражданин с адресна регистрация и постоянен адрес на територията на Столична община повече от десет години без прекъсване. Според Съда този член противоречи на разпоредбата на чл. 43 от Закона за общинската собственост, а освен това противоречи и на чл. 26, ал. 2 от Конституцията, съгласно който чужденците, пребиваващи в страната, имат всички права и задължения на българските граждани (за повече информация виж [доклада на д-р Снежина Гъбова](#)). Така бежанците вече имат право да кандидатстват за общинско жилище в София. Това е позитивно развитие и води към реална възможност за подкрепа на бежанци в сферата на жилищното настаняване, която остава много критична и през 2020 г., особено в състояние на криза.

Третата позитивна законодателна промяна през 2019 г. е изменение в Закона за чужденците в Република България⁷, което позволява на непридружените деца да бъде издадено разрешение за продължително пребиваване до

⁶ От 24.04.2019 г., Решение 2817 по дело №716/2019 г.

⁷ Обнародван с Държавен вестник, бр. 34 от 23.04.2019 г.

навършване на пълнолетие. Нововъведението е както следва:

Чл. 28а. (Нов - ДВ, бр. 42 от 2001 г., изм. - ДВ, бр. 34 от 2019 г., в сила от 24.10.2019 г.) (1) На непридружени деца чужденци, както и на чужденци, ненавършили 18-годишна възраст, които са влезли на територията на Република България с придружител, но са били изоставени от него, които не са поискали закрила по Закона за убежището и бежанците или по чиито молби има влезли в сила решения за отказ от международна закрила, може да им бъде разрешено единствено продължително пребиваване на територията на Република България до навършване на пълнолетие. Разрешението се издава по ред, определен с правилника за прилагане на закона. (2) След навършване на 18-годишна възраст на чужденците по ал. 1 може да бъде разрешено продължително пребиваване при наличие на хуманитарни причини. Целият текст на закона може да бъде намерен [ТУК](#).

Изброените законодателни промени са оптимистични, но през 2019 г. продължават да се наблюдават и проблеми относно интеграцията на получилите международна закрила в България, които изискват цялостна визия и поемане на отговорност от страна на държавата. И през 2019 г. все още липсва отговорен орган за лицата, които са получили международна закрила. Според чл. 19. (1) от действащата *Наредба за условията и реда за сключване, изпълнение и прекратяване на споразумението за интеграция на чужденците с предоставено убежище или международна закрила* от 2017 г. „процесът по изпълнение на сключените споразумения за интеграция се координира от заместник министър-председател, определен от Министерския съвет“. Близо три години по-късно все още не е излъчен заместник министър-председател, който да отговаря за получилите международна закрила. Липсата на координиращ и отговорен орган отваря въпросите за липса на визия за интеграционна политика на национално ниво. Така получилите международна закрила в България остават изцяло зависими от предоставените услуги от неправителствения сектор, който не би могъл да изпълнява национална интеграционна политика без съответната рамка и подкрепа от държавните органи. Повече информация за процедурите във всички сектори на интеграция и организациите, които

подпомагат съответните процеси, може да се намери [ТУК](#).

В същото време проект на отчета на Плана за действие за 2019 година за изпълнение на Националната стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията 2015-2020 отчита 11 стратегически цели в сферата на интеграцията, които са насочени към получилите международна закрила. Те са в четири основни области – образование и обучение, заетост, социално подпомагане и здравни грижи. Проектът за отчетените дейности е предложен за обсъждане до 13 май 2020 г. и е достъпен [ТУК](#).

Колкото голяма е липсата на водещ държавен орган в сферата на интеграцията на получилите международна закрила, толкова важен се оказва неправителственият сектор. Координацията в сектора, солидарността и сплотеността между организациите се изтъква като значимо развитие през 2019 г. според експерт от ВКБООН. Провеждащите се вече повече от шест години срещи Работната група по закрилата, а от повече от две и срещи на Работната група по интеграция водят до създаване на близки взаимоотношения между организациите, които търсят директен контакт в решаване на различни казуси, изграждат взаимно капацитет, кандидатстват заедно по проекти и повдигат заедно въпроси на национално и международно ниво.

Важни теми, които не бяха споменати в краткия обзор, но ще бъдат обект на правен коментар или кратък анализ в следващи броеве на бюлетина, са темата за условията на прием и качеството на процедурите в центровете от затворен и отворен тип; развитието на нагласите на българите към бежанците през 2019 г. в сравнителен анализ с предходните години; грижата за непридружените деца и други. Ако искате да допринесете с кратък анализ по някоя от тях, бихте могли да ни пишете на: bgrc@bulrefcouncil.org.

Академичната общност показва сериозен интерес по различни теми, отнасящи се до търсещите и получилите международна закрила в България, за което свидетелстват изброените публикации, всички от 2019 г., които следват⁸.

⁸ Библиографията е достъпна и в портала www.academia.refugee-integration.bg, и е в процес на постоянно обновяване

Публикувани статии, студии по бежански проблеми през 2019 г.:

Еролова, Й. 2019. **Защо бежанците не могат да бъдат фактор, влияещ върху демографската ситуация в България?** – Население, 3, (Online), 545-585.

Еролова, Й. 2019. **Нагласите на бежанците за заселване и интеграция в българското общество.** В: К. Владимирова и кол. (съст.) Мерки за преодоляване на демографската криза в Република България. Том 3. Миграции и национална идентичност. София: ИИНЧ-БАН. с.294-316.

Еролова, Й. Накова, А., 2019. **Националната политика в областта на убежището и бежанците.** В: Владимирова, К. и кол. Мерки за преодоляване на демографската криза в Република България. Т. 3. Миграции и национална идентичност. София, Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 239-260.

Иларева, В. 2019. **Част четвърта: Убежище и Миграция** (в съавторство със съдиите от ВАС Искра Александрова и Соня Янкулова) - В: Янкулова, С. (ред.) Административните съдилища и правото на ЕС. Част III. С: Национален институт на правосъдието, 2019, ISBN 978-954-9419-30-6

Кръстева, А. 2019. **Българският миграционен парадокс – позитивна интеграция и негативен политически дискурс.** Каритас България.

Накова, А. 2019. **Между „другия“ и „чуждия“ - за отношението към културното различие в съвременното българско общество.** Postmodernism Problems Journal, Vol. 9, No. 3, 362-386. ISSN:1314-3700.

Накова, А. 2019. **Бежанците – „новите други“ и отношението на българите към тях.** Население, т. 37, кн.3, 525 – 544. ISSN 0205-0617 (Print), ISSN 2367-9174 (Online).

Накова, А. 2019. **Представи и нагласи на българските граждани към бежанците и тяхното значение за успешното реализиране на националната политика в областта на международната закрила.** В: Владимирова, К. и кол. Мерки за преодоляване на демографската криза в Република България. Т. 3. Миграции и национална идентичност. София, Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 274-293. ISBN 978-954-322-963-5 (Print); ISBN 978-954-322-962-8 (Online).

Неделчева, Т. 2019. **Бежанците и кризата на толерантността.** Сп. „Етически изследвания“, бр. 4, кн. 1/2019

Неделчева, Т. 2019. **Бежанците – между нормата и реалността.** Сп. „Проблеми на постмодерността“, бр. 2, кн. 9/2019

Нецова, М. 2019. **Здравен статус на търсещите международна закрила в Република България в контекста на социалното включване.** Във: Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление. Изд. „Екс-прес“, Г., с. 401-405, ISBN 978-954-490-643-6, с.433-437

Петкова, Д. 2019. **Потенциални благоприятни ефекти от сугестопедията в социалната работа с бежанци и мигранти.** Във: Взаимодействие на преподавателя и студента в

условията на университетското образование: теории, технологии, управление. Изд. „Екс-прес“, Г., с. 401-405, ISBN 978-954-490-643-6, с.427-432.

Рачева, Д. 2019. **Социално-педагогическите проблеми на бежанците и мигрантите като част от университетското педагогическо образование,** с. 422-427. Във: Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление. Изд. „Екс-прес“, Г., с. 401-405, ISBN 978-954-490-643-6, с. 422-427.

Стефанова, К. 2019. **Интеграция в действие – културна, социална и гражданска ориентация на лица, търсещи или получили международна закрила.** Във: Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление. Изд. „Екс-прес“, Г., с. 401-405, ISBN 978-954-490-643-6, 449-454.

Стоянова, Х. 2019. **Социална работа, основана на правата на децата-бежанци в България.** Във: Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление. Изд. „Екс-прес“, Г., с. 401-405, ISBN 978-954-490-643-6, с.443-448

Чавдарова - Костова, С., 2019. **Включващо физическо възпитание за търсещи убежище и бежанци – в контекста на университетското образование,** Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление, издателство:Екс-прес, Габрово, стр.:401-405,ISBN:ISBN 978-954-490-643-6

Шишева, Н. 2019. **Предизвикателства пред социалното включване на непридружени малолетни и непълнолетни, търсещи закрила в България.** Във: Взаимодействие на преподавателя и студента в условията на университетското образование: теории, технологии, управление. Изд. „Екс-прес“, Г., с. 401-405, ISBN 978-954-490-643-6, с.438-442

Chavdarova - Kostova, S. 2019. **Social inclusion of refugees and migrants - reality and perspectives**, Instytucjonalne uwarunkowania inkluzji społecznej. Synergia działań, Publisher: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanitarystyczny w Siedlcach, Siedlce, Poland, pp.147-152, ISBN:978-83-7051-935-3

Erolova, Y and A. Nakova, 2019. **Integration by 'Fencing': The Case of Refugees in Bulgaria.** In: Slavkova, M., M. Maeva, Y. Erolova, R. Popov, (eds.) Between the Worlds: People, Spaces and Rituals, Sofia: IEFSEM – BAS & Paradigma, 425-453. e-ISSN: 2683-0213.

Otova, I., Staykova, E. 2019. **National report on the governance of the asylum reception system in Bulgaria.** CEASEVAL: Research on the common European asylum system; Nr. 17

Raynova B. 2019. **The Challenging inclusion of refugee children in Bulgarian educational system,** Proceedings of 15th International Conference of ASECU, Sustainable Development Goals 2030: Challenges for South and Eastern European Countries and the Black Sea Region, UNWE Publishing Complex, Sofia, 2019, pp. 498-507

Правен консултант

Достъп до територия

Илиана Савова

Български хелзинкски комитет

Илиана Савова работи в БХК от 1996 г. по въпросите на убежището и миграцията. От 1997 г. е координатор на Националната правна мрежа за бежанци, а от 2001 г. е директор на Програмата за правна защита на бежанци и мигранти. Завършила е Юридическия факултет на СУ „Свети Климент Охридски“, има специализации по права на човека и бежанско право в Европейския съд по правата на човека и Ню Колидж, Оксфорд. Член на Софийска адвокатска колегия. Лектор по бежанско и имиграционно право към Центъра за обучение на адвокати „Кръстьо Цончев“ на Висшия адвокатски съвет.

- Държавата има право да откаже на всекиго достъп до своята територия, освен на собствените си граждани⁹.
- Влизането без разрешение и не на определените за това места се наказва като престъпление¹⁰.
- Незаконно влезлите или пребиваващите без разрешение чужденци могат да бъдат връщани в техните държави по принудителен ред¹¹.

Общото правило е, че държавата има право да откаже на всекиго достъп до нейната територия, освен на собствените си граждани. Граничните органи са длъжни да откажат достъп на онези чужденци, които нямат валиден документ за пътуване (паспорт), разрешение за влизане (виза) или за пребиваване. В други случаи, достъпът може да се откаже по преценка на граничните органи въпреки наличието на валидни документи, визи или разрешителни. Отказът за достъп до територията се нарича *недопускане* (non admission).

Тези правила се отнасят до опитите за влизане по законен начин на определените за това места през граничните контролно-пропускателни пунктове (ГКПП). Пресичането на границата и влизането на територията не през определените за това места и без

разрешението на граничните власти е в нарушение на закона. Някои държави санкционират такива нарушения с глоба, но в България незаконното влизане и пребиваване се наказва като престъпление.

Освен това държавата чрез имиграционните си органи може да предприеме принудителни административни мерки по връщане до страните им на произход на чужденците, които са влезли или пребивават на нейната територия без разрешение.

От всяко от тези правила обаче законът допуска изключения.

1. Достъпът до територия на търсещите закрила се гарантира от закона.
2. Забранява се връщането на лице, търсещо закрила обратно в страната, от която бяга (принцип non-refoulement).
3. Влезлите на територията не по законен начин не се наказват, ако са го сторили, за да потърсят убежище и закрила.

Достъп до територия

Съгласно закона всеки чужденец може да поиска предоставяне на закрила в България (чл. 4, ал. 1 от ЗУБ). Изразът „всеки“ означава, че законът не поставя никакви изисквания за редовен документ за самоличност, разрешение за влизане или за пребиваване, така че право да търсят закрила имат както законно влезлите и законно пребиваващите чужденци, така и незаконно влезлите или незаконно пребиваващите чужденци.

Органите, пред които чужденецът е заявил желание да кандидатства за международна закрила, са длъжни да дадат указания относно реда за подаване на молбата за това (чл. 58, ал. 5 от ЗУБ).

Такава информация, упътване и съдействие се дължи дори тогава, когато чужденецът се намира в места за задържане, специален дом за временно настаняване на чужденци (СДВНЧ) или на граничен контролно-пропускателен пункт, включително в транзитните зони,

⁹ Член 35, ал. 2 от Конституцията на Република България

¹⁰ Член 279, ал. 1 от Наказателния кодекс

¹¹ Член 41 от Закона за чужденците в Република България (ЗЧРБ)

като следва да се осигури и превод за улесняване на достъпа до процедурата (чл. 58, ал. 6 от ЗУБ). Осигуряването на превода може да бъде направено както от органа, приемащ молбата, така и от други държавни органи или неправителствени организации. Молбата за предоставяне на международна закрила може да бъде в устна, писмена или друга форма, като при необходимост се осигурява преводач или тълковник за глухонеми лица. Молбата, която не е писмена, се записва от съответното длъжностно лице и се подписва или заверява по друг начин от молителя и от преводача или тълковника (чл. 59, ал. 1 от ЗУБ).

Забрана за връщане (non-refoulement)

Законът изрично забранява чужденец, който е влязъл в България, за да поиска закрила, или който е получил закрила, да бъде връщан на територията на държава, в която са застрашени неговият живот или свобода по причините, изброени в Женевската конвенция за статута на бежанците от 1951 г. (раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политическо мнение), или ако е изложен на опасност от изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание.

Тази забрана се прилага незабавно от момента на заявяването на желанието да се търси закрила (чл. 4, ал. 4 от ЗУБ и чл. 33, ал. 1 от Бежанската конвенция от 1951 г.).

От тази забрана се допускат изключения само ако след получаването на закрила се установи, че за това лице има основания да се смята, че представлява опасност за националната сигурност или който, веднъж осъждан с влязла в сила присъда за тежко престъпление, представлява опасност за обществото.

Забрана за наказване (non punishment)

Законът прогласява, че не се наказва онзи, който влезе незаконно през границата на страната, за да се ползва от правото на убежище съгласно с Конституцията (чл. 279, ал. 5 от Наказателния кодекс и чл. 31 от Бежанската конвенция от 1951 г.).

Към момента убежището, което България предоставя на чужденци, включва три форми, а именно:

- убежище, предоставяно от президента на Републиката в правомощията му на държавен глава;
- международна закрила, предоставяна от орган на изпълнителната власт (административен орган) – Държавна агенция за бежанците. Международната закрила обхваща два вида

индивидуален статут - статут на бежанец и хуманитарен статут;

- временна закрила, предоставяна с постановление на Министерски съвет. Временна закрила се предоставя по групов признак при масово навлизане на бежанци заради война или природно бедствие.

На основание на Наказателния кодекс съдилищата би следвало да освободят от наказателна отговорност за незаконно влизане през границата всички лица, потърсили убежище и закрила, независимо дали и каква форма на закрила са посочили, че търсят.

Въпреки това законът изисква влезлите не по законоустановения ред, за да поискат закрила, да пристигат направо от територия, където са били застрашени животът и свободата им, и ги задължава да се представят незабавно на компетентните органи и да посочат уважителни причини за незаконното си влизане или пребиваване на територията на страната (чл. 4, ал. 5 от ЗУБ и чл. 31 от Бежанската конвенция от 1951 г.).

По правило, наказателна отговорност носят само пълнолетните и вменяеми лица. Непълнолетните деца, които са навършили 14 години, но ненавършилите 18 години, могат да бъдат наказвани за престъпление само ако се прецени, че са разбрали свойството и значението на деянието си и са могли да ръководят постъпките си. Малолетните деца, които не са навършили 14 години, не носят наказателна отговорност за деянията си, но спрямо тях при необходимост могат да бъдат вземани възпитателни мерки.

Невменяемите поради умствена недоразвитост или продължително или краткотрайно разстройство на съзнанието също не се наказват, а по отношение на тях могат да бъдат приложени принудителни медицински мерки.

Важно е да се знае, че:

- Спрямо чужденците, влезли незаконно през границата, за да се ползват от правото си на убежище, не се налага наказание за това деяние, въпреки че по закон то съставлява престъпление.

- Непълнолетните деца над 14 до 18-годишна възраст носят наказателна отговорност само ако са могли да разбират свойството и значението на деянието и да ръководят постъпките си.

- Малолетните деца под 14 години не носят никаква наказателна отговорност.

Академични хоризонти

Магистърски програми в Български университети

- Прием в магистърска програма „Социална работа с бежанци и мигранти“, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ - 2020/2021

За завършили бакалаври, социални работници, служители в държавна администрация и други, които търсят възможност за надграждане на академичните си знания и професионална реализация в социалната сфера, специално за работа с бежанци и мигранти, е създадена магистърска програма „Социална работа с бежанци и мигранти“. Програмата е разработена от екип на Факултета по педагогика в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, ръководен от проф. Сийка Чавдарова-Костова, в сътрудничество с ВКБООН и други неправителствени организации. Програмата стартира през учебната 2018/2019 г. и през 2020 г. завършва първият ѝ випуск. Програмата е задочна и се отнася както към специалисти, завършили „Социални дейности“ (2 семестъра), така и към неспециалисти (3 семестъра). Повече информация за самата програма може да откриете [ТУК](#).

Мария Нецова, семестриално завършила първия випуск на програмата „Социална работа с бежанци и мигранти“:

Научих много въпреки сериозния си практически опит

„Записването ми в магистърската програма дойде малко неочаквано и за мен. Програмата беше нова и следователно нямаше отзиви. Не знаех какво да очаквам и доколко ще ми бъде от полза в бъдеще. Вече имах опит в работата с бежанци (през 2013 г. бях доброволец към проект „Бежанци“ на Си Ви Ес – България и Каритас София, а от 2014 г. до момента съм социален експерт в ДАБ) и тогава изпитвах известни колебания дали си заслужава. Подадох си документите няколко часа преди крайния срок с уговорката пред себе си, че ако не видя смисъл, винаги мога да се откажа. Сега мога да кажа, че се радвам за взетото решение, през февруари завърших семестриално, предстои ми дипломиране това лято.

Ръководителят на новата магистърска програма - проф. Сийка Чавдарова, беше много мотивирана и ентусиазирана и успя и нас да завладее с ентусиазма си.

Благодарение на проф. Чавдарова имахме възможност да участваме с презентации в семинари, дискуссионен форум и международна конференция по бежанските проблеми. Включени бяхме в проект „Социално включване и приобщаващо образование на търсещи убежище и бежанци – реалност и перспективи“ на СУ и публикувахме свои статии. Участвахме в проучване на ВКБООН на тема „Ресурси на социалната работа с търсещи убежище и бежанци в България“ и предстои публикация на проучването. Някои от нас успяхме да вземем участие в краткосрочни международни обучения (между 5 и 10 дни) във Франция, Германия и Англия и имахме възможност да се запознаем и обменим опит с работещи с бежанци от различни европейски страни. През февруари т.г. трябваше с една колега да проведем практика в неправителствена организация в Италия, която управлява интеграционен център за бежанци, но заради ситуацията с коронавируса се отложи.

Въпреки опита, който имам, и обученията в ДАБ през годините, благодарение на преподавателите и включените в магистратурата дисциплини успях да разширя познанията си относно работа с различни групи уязвими лица, техники на интервюиране, методи на социална работа, програми за качество и оценка на социалната работа, модели за интеграция в други европейски страни и др. Не само аз, а и повечето от студентите имахме опит в работата с бежанци и по време на лекциите се получаваха много полезни дискусии, както за нас, така и за преподавателите.

Полезно беше, че програмата включва практикум в неправителствени организации, които имат дългогодишен опит в работата с бежанци - Български Червен кръст и Съвет на жените бежанки в България. Запознати бяхме с организацията на работа на НПО, текущи и бъдещи проекти, насочени към бежанци, споделени бяха затрудненията и добрите практики. Организираните бяха посещения и в регистрационно-приемателните центрове и в сигурната зона за непридружени деца в ДАБ, което беше интересно и полезно за тези, които не бяха посещавали място за настаняване на бежанци.

Като първи випуск, ВКБООН ни подкрепи и освен включване в проучването, споменато по-горе, отпусна еднократна стипендия и подпомогна финансово част от обучението ни“.

- Прием в магистърска програма по „Управление на миграционните процеси“ - Университет за национално и световно стопанство - 2020/2021

Катедра „Управление“ на УНСС, единствени засега в Европа, предлагат обучение на кадри с акцент върху **управлението** на миграционните процеси. Дългосрочната цел е да се създаде мрежа от обучени специалисти в приемащите страни и страните на произход, които имат еднакъв подход към изучаване на проблема, изграден общ начин на мислене, лични контакти и културна кохезия. Идеята е консултирана с ВКБООН, Международната организация по миграция и Европейска служба за подкрепа в областта на убежището. Обучението ще се извършва в двусеместриална магистърска програма на български и на английски език от следващата учебна година. То е на модулен принцип в редовна форма, с продължителност 2 семестъра. Подаването на документи стартира от 20.08.2020 г и продължава до 20.09.2020 г. Дипломата за магистър от УНСС е призната и дава възможност за работа във всички европейски и световни институции и организации.

Учебната програма е съобразена със световния опит в образованието по миграция и съдържа инструменти за повишаване на административния капацитет на съответните институции, които са отговорни към обучението на служителите си. В обучението участват български и световно признати експерти в управлението на миграцията.

Завършилите специалност „Управление на миграционните процеси“ в образователно-квалификационна степен „Магистър“ имат възможност за успешна професионална реализация в:

- Органите на ООН и ЕС, централната и местна държавна администрация;
- Министерството на вътрешните работи и службите за сигурност;
- Министерството на отбраната;
- Министерство на науката и образованието;
- Частните и държавни компании, занимаващи се с международна търговска дейност;
- Митническата администрация;
- В дейностите на организации, занимаващи се с опазване и защитата на човешките права;
- В неправителствените организации в областта на миграциите и миграционните процеси;

- В научноизследователски организации с интереси в областта на миграциите и миграционните процеси.

Повече информация може да намерите на сайта на УНСС: <https://www.unwe.bg/>, секция „Прием“, раздел „Магистри“.

Фото: Facebook профил на Абдула Кожва

Възможности за развитие и обучение

- Центърът по миграционно право към Radbound University в Нидерландия предлага следната лекция на 30 юни 2020 г., която би могла да е интересна особено за прависти, но и всички, които имат отношение към темата убежище: DiCTA a Digital Case Tool on Asylum. Повече информация [тук](#).

Възможности за публикуване

- Възможност за участие в панел на IUAES конференцията, която ще се проведе през октомври 2020 г. Повече информация [тук](#): "[European Makings of "Good" and "Bad" Refugees: Contestations of the Right to Have Rights](#)". Срок за подаване на заявки: 1 юни 2020 г.
- Специалното издание на Refugee Survey Quarterly **набира статии**. Повече информация [тук](#): [Improving Attention to Internal Displacement Globally](#). Срок за подаване на заявки: 5 Юли 2020 г.
- Следващият брой на Forced Migration Review е на тема „Признаване на бежанците“. Повече информация [тук](#): [Recognizing Refugees](#). Срок за подаване на заявки: 15 юни 2020

Нови публикации на български изследователи

- Tihomir Sabchev and Moritz Baumgärtel (2020). [The path of least resistance? EU cities and locally organised resettlement](#), Forced Migration Review, 63
Статията се фокусира върху опитите на някои европейски градове да организират местното заселване (settlement) на бежанците. Някои градове като Барселона, Виена и Хамбург публично са обявили

тяхната готовност да приемат и подкрепят бежанците, а други градове се опитват да създадат механизми за преместване от един град в друг. На първо място, местните власти са в позиция да изследват лесно и точно какъв е местният капацитет да приемат и интегрират бежанците; второ, много местни власти са придобили доста опит в управлението на приема и интеграцията на бежанци и имат интерес да продължат да инвестират в тази насока; и трето, местните власти са започнали да си съдействат директно с организации на ООН и НПО.

- Yelis Erolova (2020). Refugee Integration in Bulgaria: Conditions and Challenges, Bulletin of the Institute of Ethnography SASA, LXVII (3), 559–571
<http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-0861/2019/0350-08611903559E.pdf>

Фокусът на статията е върху социално-икономическите и културните стратегии, които развиват бежанците, в процеса си на интеграция в България. Направен е анализ на нормативната база, а теренът включва дълбочинни интервюта и фокус групи. Проучването показва, че липсата на визия за интеграция на държавно ниво, „размитата отговорност“ между държавните институции и местните власти, ограниченията и минималният ефект на законодателството във връзка със социалната интеграция, както и негативните нагласи към обществото, подтикват бежанците в търсене на собствени адаптационни стратегии в българското общество, покриващи техните специфични нужди.

- Daniela V. Dimitrova, Emel Ozdora-Aksak and Colleen Connolly-Ahern (2018) On the Border of the Syrian Refugee Crisis: Views From Two Different Cultural Perspectives, [American Behavioral Scientist](#) 62(1):000276421875692.

Основавайки се на два случая – България и Турция – статията анализира как медиите отразяват кризата с бежанците от Сирия. Чрез метода контент анализ са очертани различията в изграждане образа на бежанеца в медиите в двете страни. Авторите стигат до заключението, че в

турските медии се използва повече персонален, а в българските се набляга на административен подход.

Драги читатели, ако имате подходящи статии или други публикации, свързани с темите за бежанците, които са излезли в публичното пространство в последните три месеца, пишете ни за евентуалното им включване. Моля, включете следната информация в имейл на bgrc@bulrefcouncil.org: автор, заглавие на статията, заглавие на публикацията, дата на публикуване, абстракт и линк до самата статия. Ако статията не е публикувана все още, може да ни я изпратите в pdf формат.

Предстоящи събития

- 20 Юни - Световен ден на бежанеца

ВКБООН ще отбележи повода с творчески проект „Отвъд различията“, в рамките на който талантиви бежанци и българи заедно ще създават изкуство. Творбите - музикални, изобразителни или други, ще бъдат представени онлайн в Деня на бежанеца.

Повече информация [тук](#).

Възможности за доброволчество и студентски инициативи

За студентите и младите хора, които имат желание да допринасят чрез конкретни дейности за по-добрата интеграция на бежанците или като пишат по темата, могат да са от полза следните инициативи:

- CVS-България търси кандидат-ментори по програма ТАНДЕМ, които да подпомогнат бежанците, завършили курсове по български език в БЧК, в затвърждаване на придобитите знания и по-добра социализация в обществото. Вижте повече на сайта и кандидатствайте до 27 май! Сроктът е много скоро, но, ако им пишете и малко след това, има шанс да бъдете включени. <http://cvs-bg.org/tandemcall/>
- Академия ЛИДЕР търси [доброволци - журналисти](#), желаещи да се развиват в направление на журналистиката от цялата страна и зад граница! От кандидатите се очаква да изпратят кратък текст (до 300 - 350 думи) по актуална тема на региона, където живеят. Това би могла да е точно темата „бежанци“!

Експертиза: Думата имат практиците

Академичната общност може да съдейства с обучителни материали за бежанците

Янита Манолова и Димитър Киров от Държавната агенция за бежанците

Янита Манолова е завършила своето висше образование във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, специалност „Социални дейности“, втора специалност

„Здравноосигурителни системи“. Тя е експерт в областта на социалното подпомагане, социалните услуги, закрила на детето и адаптацията на търсеци международна закрила лица. Директор на дирекция „Социална дейност и адаптация“ в Държавната агенция за бежанците.

Димитър Киров започва професионалния си път в Държавната агенция за бежанците през 2011 г. като юриконсулт, а понастоящем е директор на Дирекция „Качество на процедурата за международна закрила“.

Като такъв осъществява методическо ръководство и контрол за спазване на законовите изисквания при провеждането на административните производства на търсещите закрила. Той е магистър по право от Югозападния университет „Неофит Рилски“ и инженер-химик от ВТХУ София. Има осем издадени албума като композитор.

Уважаеми г-жо Манолова и г-н Киров, бихте ли обрисували най-общо как епидемията с COVID-19 се отрази на работата на Държавната агенция за бежанците и на търсещите закрила лица в България?

През месец февруари 2020 г., предвид регистрирани случаи и разпространението на заразата в някои европейски страни, ДАБ предприе превантивни противоепидемични мерки с цел недопускане на разпространение на болестта сред служителите и сред настанените чужденци в териториалните поделения на агенцията. Действащите превантивни мерки срещу разпространението на COVID-19 в регистрационно-приемателните центрове оценяваме като навременни и ефективни. Към настоящия момент в приемателните центрове за бежанци няма случаи на заразени чужденци.

Въпреки временното прекратяване на процесуалните дейности по предоставяне на международна закрила продължават регистрациите на кандидати за закрила в Република България с цел гарантиране достъп до процедура. При подадена молба за международна закрила, регистрацията на лицето се осъществява в законоустановените срокове, като се прилагат всички необходими мерки за превенция. Материалните условия за прием на търсещите закрила не са ограничени, а наличният капацитет за прием позволява свободното настаняване на търсеци закрила лица, като се спазват препоръките за социална дистанция. В координация с неправителствения сектор, Български Червен кръст, Международна организация по миграция и ВКБООН, ДАБ при МС осигурява необходимите условия на търсещите международна закрила и в настоящата ситуация.

Срещат ли търсеци и получили закрила лица специфични затруднения заради епидемията?

От страна на ДАБ са предприети мерки, за да бъдат подпомогнати лицата, търсеци закрила, които евентуално са в затруднена ситуация поради епидемиологичната обстановка и наложеното извънредно положение. На чужденците в производство за международна закрила, пребиваващи на външен адрес, които са изпаднали във финансово затруднение, е предоставена възможност да се настанят обратно в приемателните центрове, където ще получат съответните материални условия на прием и социални услуги, полагащи им се по закон.

ДАБ провежда регулярни информационни здравни беседи с настанените в териториалните поделения от месец февруари, чието съдържание е с насоченост -

симптоматика на COVID-19, начините за разпространение и предпазване.

Материали на фарси, арабски, английски и български език са предоставени от БЧК и разпространени в териториалните поделения. Материалите съдържат информация как да предпазим себе си и околните от коронавирус и са разработени от Международната федерация на Червения кръст. БЧК откри гореща телефонна линия, на която търсеците закрила могат да получат информация във връзка с епидемията на говоримия им език.

През последните години голям процент от децата, търсеци и получили закрила, бяха включени в националната образователна система. Съумяват ли те да продължат образованието си дистанционно в настоящата ситуация?

През последните години ДАБ в сътрудничество с Министерството на образованието и науката проведе разяснителни кампании и привлече децата на чужденците в производство за международна закрила в образователната система.

Като превантивна мярка в условията на епидемия на COVID-19 от 09.03.2020 г. бяха преустановени масовите мероприятия в и извън териториалните поделения на агенцията, включително образователни, спортни и културни. Преустановени бяха посещенията в учебни заведения, детски градини и извънкласни форми на обучение.

Предприеха се мерки за подпомагане на децата в училищна възраст за включването им в неприсъствено обучение. На децата – ученици, търсеци международна закрила, се оказва съдействие за регистриране и ползване на обучителни платформи за дистанционно обучение. Задания и домашни работи

между учениците и техните преподаватели се обменят по имейл, Viber и WhatsApp.

Немалък брой от търсеците закрила лица бяха включени в заетост преди кризата. Доведе ли тя до намаляване на броя на работещите лица? Разполагате ли с конкретни данни за тази тенденция?

Право на достъп до пазара на труда за чужденците в производство за международна закрила съгласно Закона за убежището и бежанците се предоставя след 3 месеца от тяхната регистрация. През последните 2 години статистиката е следната:

През 2018 г. 73 търсеци международна закрила лица са упражнили това свое право.

През 2019 г. чужденците в производство за международна закрила започнали работа са 72.

Към 31.03.2020 г. 39 търсеци международна закрила работят¹².

Как мислите, че създалата се ситуация ще се отрази върху процесите за предоставяне на международна закрила както в световен, така и в национален мащаб?

Трудно е да се отговори еднозначно на този въпрос, предвид че кризата, предизвикана от пандемията, създава непредвидимост в световен мащаб и в много сектори на обществото.

Можем обаче да кажем, че на национално ниво и ниво ЕС на този етап се изпълняват адекватни действия и антикризисни мерки, които гарантират сигурността, здравето и правата на търсеците международна закрила.

Как вашата институция взаимодейства с академичната общност?

Сътрудничим си по различни актуални теми, провеждаме съвместни мероприятия със СУ „Св. Климент Охридски“, например, с Факултета по математика и информатика се организира посещение в Университета на настанени в териториалните поделения на Агенцията търсеци закрила лица във връзка с Европейската нощ на учените, с Историческия факултет се проведе тематични работилници за деца по повод български традиционни празници (Баба Марта, Великден, Сирни Заговезни и др.).

¹²Данните се отнасят за броя служебни бележки, издавани от Държавната агенция за бежанците на лицата, които имат право и желаят да се включат в легална заетост.

ДАБ оказа съдействие през 2019 г. на Факултета по журналистика и масови комуникации за подготовката и издаването на книгата „Отвъд преградите“, посветена на бежанците. Студентският сборник споделя изповеди на хора от Сирия, Афганистан, Ирак, Иран и Сомалия, а представители на институции и доброволчески организации разказват за работата си с чужденците, търсещи закрила в България.

Агенцията подкрепи новата магистърска програма „Социална работа с бежанци и мигранти“ за обучение и подготовка на специалисти в областта на социалната работа с търсещи закрила, бежанци и мигранти.

Проф. дпн. Сийка Чавдарова-Костова, заместник-декан по научно-изследователска и международна дейност в СУ „Св. Климент Охридски“, участва като лектор по проект на Агенцията „Развитие на административния капацитет на ДАБ“, финансиран от фонд „Убежище, миграция и интеграция“. В обучението за работа с уязвими лица, търсещи международна закрила, се включиха 75 служители на Агенцията.

Ползотворно сътрудничество през годините имаме с Нов български университет (НБУ). Съвместно бяха организирани театрални постановки с участието на деца, търсещи закрила.

Според вас как експертното мнение на специалисти, работещи в сферата на принудителната миграция, може да допринесе за по-качествени научни изследвания и с какво академичната общност би могла да допринесе за подпомагането и подобряването на Вашата работа?

Основен принос за постигане на качествени научни изследвания, които да очертават и бъдещи тенденции за развитие, има експертизата на служителите в съответната област, която е резултат от участие във вземането на решения на ниво ЕС, формиране и прилагане на политиката в отделните области, използване на актуална информация и точна статистика в ежедневната специфична дейност.

Академичната общност допринася с анализи и проучвания на различни аспекти от световните, европейски, регионални миграционни и бежански процеси - здравни, социални, икономически, правни, политически.

А как академичната общност би могла да бъде от полза за интегрирането на лицата, търсещи и получили международна закрила?

ДАБ отговаря за първоначалната адаптация и ориентация на чужденците в производство за международна закрила.

Академичната общност би могла да потърси мнението на компетентните институции по Наредбата за условията и реда за сключване, изпълнение и прекратяване на споразумението за интеграция на чужденците с предоставено убежище или международна закрила.

Как може вашата институция/организация да си съдейства по-тясно с академичната общност? В какви сфери на науката/специалности и с какви дейности по-конкретно?

За настанените в териториалните поделения на ДАБ при МС е важна работата по изпълнение на подходящи проекти в помощ на децата и възрастните предвид бъдещата им интеграция в приемащото общество. Полезно би било разработване на образователни приложения, видеоматериали и упражнения, както и платформи за учене за чужденците в производство за международна закрила.

Какво е вашето послание към академичната общност? А към студентите? Ако трябва да им дадете един професионален съвет, какъв ще бъде той?

Да продължи сътрудничеството ни в областта на международната закрила, включително чрез инициативи за повишаване на осведомеността по въпросите на закрилата, придобиване на необходимите знания за професионална реализация на студентите и получаване на теоретична подготовка в областта на работата с бежанци. Всичко това ще допринесе за развиването на по-систематично познаване на бежанските въпроси и резултатът неминуемо ще е една успешна професионална реализация.

Какво ви мотивира да посветите професионалния си път на работата с бежанци?

Професионалният ни път е преминавал през различни позиции в области, близки до тази, в която работим в момента, защото това не е първото ни работно място. След натрупване на съответния опит през годините сме удовлетворени да допринасяме с експертиза в процеса на провеждане на производство по международна закрила и в подкрепа на търсещите международна закрила в тяхната социална адаптация.

Портрети: Бежанците в България

Оставам в България, млад професионалист гради живота си от нула

Али Панахи е на 32 години. В България е от 2016 г. Роден е в Афганистан и принадлежи към етническата група на хазарите. Владее два езика – фарси и английски. Заедно със семейството си живее 18 години в Иран, където завършва специалност счетоводство и финанси и започва да работи в американска компания. Завръща се в Афганистан, но животът там става Афганистан става все по-опасен и той решава да напусне страната си. Неговата цел като крайна дестинация е Швейцария. По пътя преминава през България, Сърбия и стига до Унгария. В Унгария е върнат обратно в страната ни. В България започва процедурата му по международна закрила. Постъпва на работа в София, първо в автомивка. След време се присъединява към екипа на Каритас София. След близо две години и половина борба с държавните институции той става един от малкото афганистанци, успели да получат **бежански статут** в България. **На въпросите за причините да напусне страната си**, за роднините и за намеренията му, той трудно отговаря. Споделя, че не би се върнал в Афганистан. Причината са талибаните. Поради това, че е работил в американска фирма, се превръща в тяхна цел. Бива нападнат и лекарите едва спасят живота му. Тогава взема решение да замине и да потърси спасение и възможности в Европа. Поддържа връзка със семейството си в Афганистан – има майка, сестра и брат, говори за тях с обич, споделя, че им помага финансово. Не мисли, че в близко бъдеще положението в Афганистан ще се подобри, затова не желае завръщане. Али е категоричен: „Оставам в България!“.

Али продължава професионалното си развитие в Telus - международна компания за аутсорсинг на бизнес процеси. Израства кариерно до управител на екип в нея. Едновременно с това работи и като социален работник в Сигурната зона за непридружени деца бежанци в РПЦ София, кв. Военна рампа.

Как се е адаптирал и дали се чувства интегриран в България, с какви институционални и социални проблеми се е сблъсквал до момента, имал ли е трудни моменти, каква помощ е получил? Али споделя, че вече се е адаптирал към живота в България. След близо 4 години пребиваване има усещането, че се намира у дома си. Това му дава спокойствие и сигурност. Не се чувства дискриминиран, защото българите са толерантни и солидарни. „Тук ми харесва много това, че хората не ме питат откъде съм и не се намесват в личния ми живот“. Първите две години от престоя му преминават доста трудно – никакви познати, без международна закрила. Всичко се променя след запознанството с колегите му от Каритас. От тях получава разбиране, уважение, емоционална и социална подкрепа. Според Али за успешната интеграция на бежанец в нова социална среда се изискват много неща, но най-важните са две – той да получи шанс от приемащата страна и сам да положи много усилия, за да спечели доверието на местните. „Предимство за мен е това, че владя английски език и имам образование. Това обаче съвсем не е достатъчно, ако не си бях намерил работа при добри хора, ако не изучавах законодателството, ако не знаех какви са ми правата и задълженията, ако не спазвах обществените норми, щеше да ми бъде далеч по-трудно. Аз, например, още на първата си работа - на автомивката, поисках да имам трудов договор“.

Фото: Николай Стойков Motif Media

Али счита, че образованието е изключително важно за развитието на един човек в личен и в професионален аспект. Затова обмисля различни варианти да развива уменията си. „Използвам най-вече онлайн обучения. За съжаление не мисля, че бих имал възможност да се посветя изцяло на ученето, тъй като ми се налага да работя, за да издържам себе си и да помагам на семейството си

в Афганистан. Не съм се информирал за учебни програми в университетите, които да са насочени към лица, търсещи или получили международна закрила. В момента се опитвам да легализирам дипломата си за средно образование. Необходима ми е, за да мога на първо време да изкарам шофьорски курсове, после друго. Доколкото знам, за това е необходимо да се мине през административни процедури, които изискват време”.

Али е много деликатен. Той избягва да коментира политически теми не само за Афганистан, но и за България. Предпочита да се фокусира върху позитивните и конструктивни страни на живота си в настоящия момент. Идвайки от размирнен регион, какъвто е Афганистан, той успява да направи аналитична преценка на постиженията си и на това какво България е направила за него. „Признавам, аз съм благодарен на България, че ми дава възможност за личностно и професионално развитие, както и да живея нормално. Аз трябва да докажа, че съм способен и достоен за оказаното ми доверие”. В момента работата му в Telus позволява да се доказва и като професионалист с необходимите компетенции, и като човек с високо чувство за отговорност към себе си и другите. Допълнителната му работата в регистрационно-приемателните центрове му доставя огромно удоволствие. Едно от служебните му задължения е да участва в различни творчески и образователни дейности с непридружените деца от Афганистан, Иран, Пакистан - свирене на китара, учене на езици и организиране на спортни занимания и културни събития.

На въпроса **как се отразява настоящото извънредно положение, свързано с COVID-19 върху живота му**, той отговаря, че настоящата пандемия, за щастие, не му е повлияла силно. Работният процес в Telus продължава онлайн от вкъщи. Продължава работата си в Сигурните зони за непридружени непълнолетни, където са предприети всички мерки за ограничаване на заразата, предписани от държавата и оперативния щаб. На този етап кризата не му се отразява негативно нито икономически, нито психически. „Преживял съм доста по-страшни неща през живота си и не се страхувам, но въпреки това, дисциплинирано спазвам предписанията за санитарна карантина. По-скоро се страхувам за здравето и оцеляването на семейството ми в Афганистан - там

медицинското обслужване и хигиената не са на нивото в Европа”.

В края на разговора Али споделя плановете си за бъдещето и отправя послания към българските преподаватели, които четат това интервю: „За момента нямам конкретни планове, но бих искал да продължа да работя в същия дух и да надграждам това, което съм постигнал тук до момента”. Неговото послание към академичната общност в България е да се работи в насока за създаване на учебни програми по бежански и миграционни проблеми и обучение не само на бежанци и имигранти, а и на българи. „Така повече млади хора, особено студентите ще успеят да си изградят обективно мнение за бежанците, причините за принудителната им миграция и трудностите, през които се налага да преминават, за да получат международна закрила в България”.

Поглед към съседите

Гърция: пандемия на фона на хуманитарна криза

Географското разположение на Гърция предопределя и ролята ѝ като държава „на първа линия“, която приема граждани на трети страни, пристигащи в Европейския съюз нерегулярно главно по т.нар. източно-средиземноморски маршрут.

Въпреки че броят на хората, които достигат територията на Гърция, намалява драстично след 2016 г., страната и днес приема десетки хиляди лица годишно. По изчисления на ВКБООН в Гърция пребивават 118 000 бежанци и мигранти¹³. Това създава сериозни предизвикателства пред гръцките власти за осигуряване на подслон и достъп до основни услуги, навременна процедура за предоставяне на международна закрила и подкрепа за интеграция. На фона на икономическите трудности на страната грижата за бежанците предизвиква сериозен политически дебат и е източник на напрежение както с Турция, така и с част от страните-членки на ЕС, от които Атина очаква повече солидарност.

Лицата пристигат в Гърция главно от Турция по земя и по море (виж графиките), а пет гръцки острова приемат най-голям брой от новопристигналите: Лесбос, Хиос, Самос, Кос и Лерос. Към края на февруари 2020 г. на островите пребивават около 40 000 души, като 35 000 от тях са настанени в пет Приемателни и идентификационни центъра (ПИЦ) с общ капацитет от 5400 души. Достъпът до подслон, електричество и вода е затруднен. Едва 3% от 11 100 деца в училищна възраст, които живеят на островите, са включени в националната образователна система¹⁴. Хуманитарната криза в тези центрове, от една страна, и напрежението между мигранти и бежанци и местното население на островите, от друга, са причина основна цел на

гръцките власти да е релокация на лицата в континенталната част на страната.

Гръцката служба за убежище е регистрирала 299 620 молби за международна закрила от средата на юли 2013 г.¹⁵, като най-голям е техният брой през 2019 г. – 77 285, или 6440 на месец. За тези пет години и половина статут на бежанец или субсидиарна закрила в Гърция са получили 54 302 души¹⁶, а топ пет на държавите на произход са Сирия (25% от всички молби), Афганистан (19,8%), Пакистан (11,3%), Ирак (9,9%) и Албания (4,2%). 97 023 молби все още очакват финално решение. Най-висок процент позитивни решения получават гражданите на Йемен (98,7%), Сирия (98,5%), Палестина (97,2%), Сомалия (91,2%), лица без гражданство (89,7%), Еритрея (89,5%), Афганистан (69,1%), Ирак (68%), Судан (60,4%) и Иран (58,1%)¹⁷.

Особено предизвикателство пред гръцките власти представлява грижата за непридружените деца, чийто брой в страната към 31 март 2020 г. е 5252¹⁸, 93% от които момчета. Голям процент от тях са изложени на сериозни рискове, включително експлоатация и насилие, и живеят в критични условия в пренаселените центрове на егейските острови.

В контекста и на кризата с COVID-19, Европейската комисия инициира релокирането на 1600 непридружени деца от Гърция към 10 страни-членки, пожелали да ги приемат на своя територия. В средата на април т.г. бяха осъществени първите два трансфера – на 12 деца към Люксембург и 47 – към Германия.

Освен че подпомага гръцките национални и местни власти във всички аспекти на работата с бежанци, ВКБООН Гърция има ключовата роля да управлява жилищен фонд от 26 650 места (или 4610 апартамента и осем сгради) в 21 града. Там се настаняват търсещи и получили закрила лица, чийто достъп до основни услуги като образование, заетост и здравеопазване е значително по-добър в сравнение с този на лицата в центровете¹⁹. В допълнение ВКБООН координира и предоставянето

¹³ Данните са към 29.02.2020 г. Достъпни тук:

<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/74972>

¹⁴ Данни на ВКБООН към 29.02.2020 г. Достъпни тук:

<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/74972>

¹⁵ Данни на Гръцката служба за убежище. Достъпни тук:

<http://asylo.gov.gr/en/wp-content/uploads/2020/03/Greek-Asylum-Service-data-February-2020-en.pdf>

¹⁶ Пак там

¹⁷ Пак там

¹⁸ Данни на National Centre for Social Solidarity, партньор на ВКБООН Гърция. Достъпни

тук: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/75628>

¹⁹ Например 74% от децата в задължителна учебна възраст са включени в образователната система. Данни на ВКБООН, достъпни тук:

<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/74972>

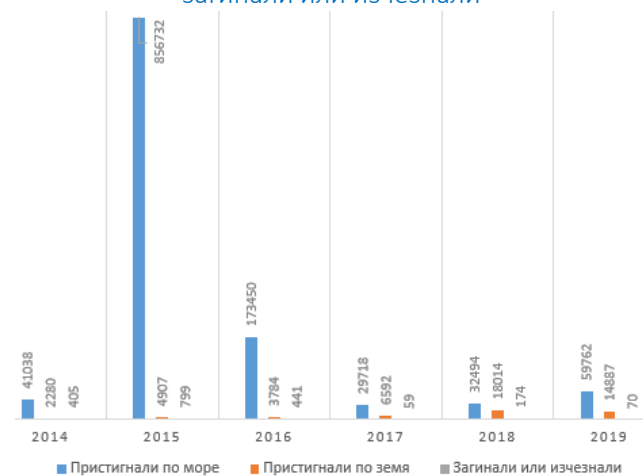
на финансова помощ за търсещи и получили закрила, която те получават чрез предплатени банкови карти. Броят на подпомогнатите за февруари е 93 900 лица²⁰.

COVID-19:

Гръцкото правителство взе редица мерки, за да ограничи опасността от разпространение на коронавируса сред бежанци и мигранти и в пренаселените центрове по островите.

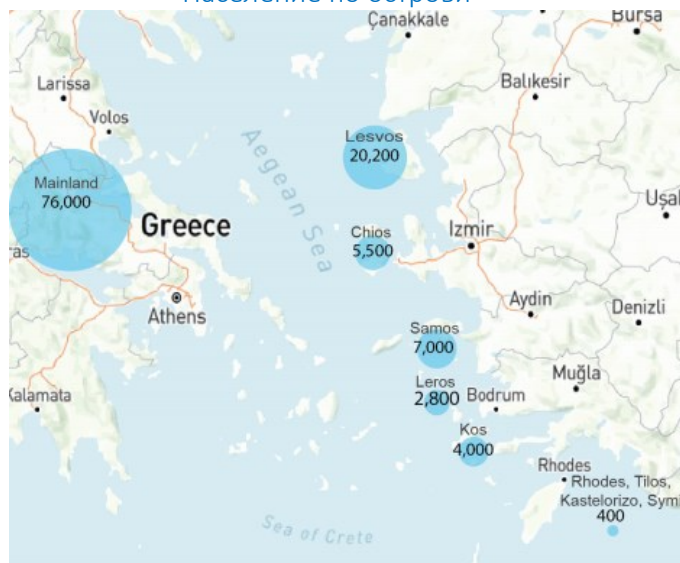
Лица, пристигнали след 1 март 2020 г., не се настаняват в Приемателните и идентификационни центрове, за да се избегне риск от заразяване. Те биват релокирани в затворени центрове в континентална Гърция. Лицата, настанени в ПИЦ, могат да излизат само за покриване на основни нужди между 7 и 19 ч. Един член на семейство може да напуска центъра. Някои от центрoвете по островите започват да действат като центрове от затворен тип. В центрoвете на островите са създадени специални медицински пунктове и места за изолация и карантина. Всички посещения и работата на НПО в ПИЦ е временно преустановена. Подобно на всички административни процедури е спряна и тази за предоставяне на международна закрила. Регистрираните като търсещи закрила лица могат да получат временна карта за здравно осигуряване и номер, с който да имат улеснен достъп до здравната система. Установените случаи на COVID-19 сред бежанци и мигранти към края на април в Гърция са на две локации: 148 души в хотел, управляван от Международната организация по миграция в южния континентален град Краниди, и 20 души в лагер Ридона, разположен на 70 км северно от Атина.

Пристигнали по море, пристигнали по земя, загинали или изчезнали*

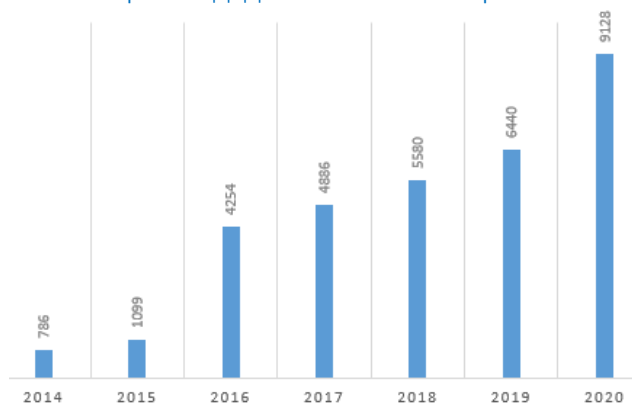

²⁰ Средствата и за двете програми – по настаняване и финансова подкрепа, са по Фонд „Убежище, миграция и интеграция“ на ЕС. За повече информация: <http://estia.unhcr.gr/en/home/>

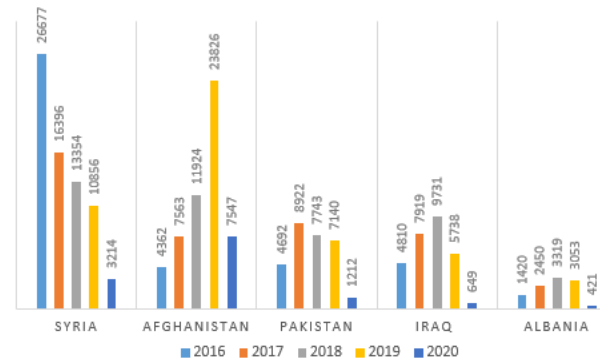
Население по острови*

Брой подадени молби за закрила*

Топ 5 страни на произход на търсещите закрила

* Данните са предоставени от ВКБООН

Полезни връзки и информация

Очакваме с нетърпение Вашите отзиви, коментари, препоръки и предложения за статии и теми, които да включим в следващото издание. За връзка с редакторите на този бюлетин, моля, пишете на bgrc@bulrefcouncil.org.

Всички издания на настоящия бюлетин ще бъдат качени и достъпни на платформата www.academia.refugee-integration.bg.

Полезни уеб сайтове

Информационни портали

- Академичен портал, посветен на принудителна миграция: <https://academia.bcrm-bg.org/>
- Информационен портал за бежанци: <http://www.refugeelife.bg/>
- Информационен портал за интеграция на бежанци: www.refugee-integration.bg
- Информационен портал за лица без гражданство: www.statelessness.bg
- Правна информация за бежанци: www.asylum.bg

Сайтове на институции и организации

Национални институции:

- Държавна агенция за бежанците при Министерски съвет: <http://www.aref.government.bg/>
- Министерство на вътрешните работи - Главна Дирекция „Гранична полиция“: <https://www.mvr.bg/gdgp>
- Министерство на вътрешните работи - Дирекция „Миграция“: <https://www.mvr.bg/migration>

Международни организации:

- Представителство на ВКБООН в България: www.unhcr.bg
- Международна организация по миграция: www.iom.bg
- УНИЦЕФ България: www.unicef.org/bulgaria

Неправителствени организации:

- Бежанско-мигрантска служба на БЧК: www.redcross.bg/activities/activities8
- Български съвет за бежанци и мигранти: bcrm-bg.org/
- Български хелзинкски комитет: bghelsinki.org/bg
- Каритас България: <https://caritas.bg/>
- Каритас София: www.caritas-sofia.org/bg
- Мулти Култи Колектив: <https://multikulti.bg/>
- Си Ви Ес - България, организация за развитие на доброволческите инициативи: <http://cvs-bg.org/?lang=en>
- Съвет на жените бежанки в България: crw-bg.org/home
- Фондация „Мисия Криле“: <https://www.facebook.com/pages/category/Non-Governmental-Organization--NGO-/%D0%A4%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D0%9C%D0%B8%D1%81%D0%B8%D1%8F-%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%B5-Mission-Wings-Foundation-2198038120246941/>
- Фондация за достъп до права „ФАР“: www.farb.eu
- Център за правна помощ „Глас в България“: <https://www.centerforlegalaid.com>

Редакционна колегия

Д-р Ваня Иванова работи в областта на миграционните изследвания от 15 години. Първият ѝ досег с принудителната миграция е темата за вътрешно разселените лица и ситуацията в Босна и Херцеговина. Докато прави доктората си в Центъра за европейски бежански, миграционни и етнически изследвания (CERMES) към Нов български университет, тя участва в различни проекти, лекции, семинари и изследвания на бежански теми. В момента Ваня работи като изследовател в екипа на секция „Балканска етнология“ към ИЕФЕМ-БАН.

Боряна Райнова се занимава с международни конфликти от 2006 г. През 2014 г. се сдобива с магистърска степен по международни отношения и дипломатия от Икономическия университет в Прага. Професионалният ѝ път преминава през няколко международни корпорации и организации в сферата на международната сигурност и миграционни процеси като International SOS, Medecins du Monde, Lumos. Специализирала е в Косово, Австрия, Италия, Полша, Гърция, Румъния. Към момента е служител в Сигурните зони за непридружени деца, търсещи международна закрила, ръководени от Международна организация по миграция, и е докторант в катедра „Икономическа социология“ към УНСС.

Цветомира Христова има 13 годишен стаж в различни хуманитарни организации. До януари 2020 г. е старши координатор на Международния комитет за спасение в Етиопия, който предоставя хуманитарна помощ на бежанци в 24 лагера. Цветомира е работила с сферата на защита на децата бежанци и образование в контекста на конфликти и бедствия. Има опит с работа на терен в Косово, Етиопия, Бангладеш, Кения, Виетнам и др.

Благодарности

Редакционната колегия благодари сърдечно на следните колеги за тяхната помощ и съдействие за създаването на този бюлетин и неговото първо издание: Шойра Рузибаева, Ива Парцалева и Емилия Братанова ван Хартен (ВКБООН); д-р Кина Събева и Владимир Милев (БСБМ), Петя Първанова, Димитър Киров и Янита Манолова (ДАБ); проф. Анна Кръстева (НБУ), проф. Веселин Цанков (ПУ), Илиана Савова (БХК), Али Панахи.

Този бюлетин се издава от Български съвет за бежанци и мигранти по проект „Застъпничество за интеграция на бежанците в България“, финансиран от представителството на ВКБООН.

Изразените мнения и становища в настоящото издание представят вижданията на редакционната колегия, изследователи, практики и други като по никакъв начин не изразяват официална позиция или становище на БСБМ и ВКБООН.

Това е първият брой на академичния бюлетин „Бежанци: днес и утре“. Той има за цел да предостави актуална информация за различни аспекти на явлението принудителна миграция, включително международните стандарти за закрила на бежанците; информация за системите за убежище в България и Европа; интеграционни възможности и практики за бежанците, както и от политическите, икономическите и социалните последици за приемащите общности. Бюлетинът ще съдържа данни и статистика; кратки правни обяснения на режима на международна закрила; информация за дейността на институциите и неправителствените организации, които подпомагат бежанците в България; интервюта с експерти на терен, лектори; информация за академични инициативи и публикувани статии, свързани с темата, бежански истории, покани за конференции и публикации и др. Бюлетинът се публикува от Българския съвет за бежанци и мигранти в рамките на проект „Застъпничество за интеграция на бежанците в България“, подкрепен от Представителството на ВКБООН в България.

Темата на първи брой на бюлетина прави кратък обзор на случилото се през 2019 г. за търсещите и получили международна закрила в България, както и отразява интереса на академичната общност чрез кратка библиография от статии, публикувани през изминалата година. В същото време значимо място е отделено на пандемията COVID-19, мерките, които са взети от институциите и неправителствените организации в България. Изложени са основните принципи, залегнали в международното и българското законодателство, по отношение на достъпа до територия и процедура за международна закрила за бежанците. Разказваме и личната история на един млад бежанец от Афганистан, намерил нов дом в България. Броят е обогатен от приветствия от ВКБООН, ДАБ, водещи професори по темата. Представени са и двете магистърски програми, фокусирани върху тази проблематика, както и други възможности и академични хоризонти. Не на последно място първият брой на бюлетина съдържа информация за бежанската ситуация в Гърция и как се отразява пандемията там на фона на хуманитарната криза.

SUMMARY IN ENGLISH

This is the first issue of the Academic bulletin “Refugees: Today and Tomorrow”. It aims to provide up-to-date information on various aspects of the forced migration phenomenon, including international standards of refugee protection; information about the asylum systems in Bulgaria and Europe; integration opportunities and practices for refugees, from one hand, and the political, economic and social consequences for host communities, on the other. The bulletin will contain data and statistics; brief legal explanations of the international protection regime; information on the activities of institutions and non-governmental organizations that support refugees in Bulgaria; interviews with field experts, lecturers; information about academic initiatives and published articles related to the topic, refugee stories, calls for conferences and publications, etc. The bulletin is published by the Bulgarian Council on Refugees and Migrants within the project ‘Advocacy for the Integration of the Refugees in Bulgaria’ financially supported by the Representation of UNHCR in Bulgaria.

The topic of the first issue of the bulletin provides a brief overview of what happened in 2019 for those who are seeking or have received international protection in Bulgaria. The interest of the academic community on the forced migration topic is reflected through a short list of articles published in 2019. At the same time, a significant place in the issue is given to the COVID-19 pandemic, the measures taken by both institutions and non-governmental organizations in Bulgaria. Furthermore, the basic principles enshrined in the international and Bulgarian legislation regarding the access to territory and to procedure for the international protection for refugees are outlined. We also tell the personal story of a young refugee from Afghanistan who found a new home in Bulgaria. The first issue of the bulletin is enriched with welcome words by representatives of UNHCR, the State Agency for Refugees, and leading professors. The issue also presents two master's programmes addressing refugees and migrations, as well as other opportunities and academic horizons. Last but not least, the first issue of the bulletin opens the door to the refugee situation in Greece and how the pandemic there evolves against the background of the existing humanitarian crisis.

Обратна връзка

С цел подобряване и развитие на информационната инфраструктура и предоставените информационни материали отправяме покана за обратна връзка чрез онлайн форма.

© Български съвет за бежанци и мигранти

www.bcrm-bg.org

www.refugee-integration.bg

www.refugee.bg

bgrc@bulrefcouncil.org